

เทศน์โปรดคุณแพพวง วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๙

ปลุกใจสู้กิเลส

ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี ไม่มีอะไรจะสุขหรือทุกข์ยิ่งกว่าใจ ความสกปรกก็ดี ความสะอาดก็ดี ไม่มีอะไรจะสกปรกและสะอาดยิ่งกว่าจิตใจ ความโง่ก็ดี ความฉลาดก็ดี ก็คือใจ ท่านสอนไว้ว่า “มโน ปุพฺพคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา” สิ่งทั้งหลาย สำคัญอยู่ที่ใจ สำเร็จแล้วด้วยใจ

ศาสนาที่สอนลงที่ใจ ศาสนาออกก็ออกจากใจ รู้ที่ใจ พระพุทธเจ้ารู้ที่ใจ นำออกจากใจนี้ไปสอนโลก ก็สอนลงที่ใจของสัตว์โลก ไม่ได้สอนที่อื่นใดเลย

ในโลกธาตุนี้จะกว้างแคบขนาดไหนไม่สำคัญ ธรรมมีจุดหมายลงที่ใจแห่งเดียว ใจที่ควรกับธรรมอยู่แล้วก็เข้าถึงกันได้โดยลำดับ ที่ท่านว่า “มีอุปนิสัย” นั้นหมายถึง ผู้ควรอยู่แล้ว เห็นได้อย่างชัดเจน ผู้มีนิสัยสูงต่ำต่างกันอย่างไรพระองค์ทรงทราบ เช่น ผู้มีอุปนิสัยที่จะสามารถบรรลุถึงที่สุดแห่งธรรม ควรจะเสด็จไปโปรดก่อนใครๆ เพราะเกี่ยวกับชีวิตอันตรายที่จะมาถึงผู้นั้นในกาลข้างหน้า เร็วกว่าธรรมดาที่ควรจะเป็น ก็รีบเสด็จไปโปรดคนนั้นก่อน ที่ท่านว่า “ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลก” ผู้ที่มาเกี่ยวข้องกับ “ตาข่าย” คือพระญาณของพระองค์

คำว่า “เล็งญาณดูสัตว์โลก” นั้น ท่านเล็งญาณดูจิตใจนั่นเอง ท่านไม่ได้เล็งญาณดูต้นไม้ภูเขา ดินฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นวัตถุภายนอก และใหญ่โตยิ่งกว่าคนและสัตว์ แต่เมื่อเกี่ยวกับธรรมแล้ว ใจเป็นสิ่งที่ใหญ่โตมากกว่าสิ่งใดในโลก และเหมาะสมกับธรรมอย่างยิ่ง การเล็งญาณก็ต้องเล็งดูที่ใจ การสั่งสอนก็ต้องสั่งสอนลงที่ใจ ให้ใจรู้และเข้าใจ สิ่งต่างๆ ซึ่งมีอยู่กับใจเอง

สำหรับเจ้าของไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก การแก้ไขจะแก้ด้วยวิธีใดก็ไม่ทราบทางแก้ไข วิธีแก้ไขพระองค์ก็สอน ไม่ใช่สิ่งที่นำมาสอนนั้นไม่มีอยู่กับจิตใจของสัตว์โลก เป็นสิ่งที่มีอยู่ด้วยกัน เป็นแต่เพียงผู้นั้นยังไม่ทราบ ถูกปิดบังหุ้มห่ออยู่ด้วยสิ่งสกปรกทั้งหลาย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ไม่มีอะไรที่จะสกปรกยิ่งกว่าใจ และสกปรกไม่มีวันสะอาดเลยถ้าไม่ชำระซักฟอกด้วยการบำเพ็ญธรรม ร่างกายเราสกปรกยังมีวันชะวันล้างให้สะอาดได้ เสื้อผ้ากางเกงสถานที่สกปรก ยังมีการชำระซักฟอกเช็ดถูล้างให้สะอาดสะอาดได้ตามกาลเวลา

แต่จิตใจที่สกปรกโดยที่เจ้าของไม่ได้สนใจนั้นนะ มันสกปรกมาตั้งแต่เมื่อไหร่ และสกปรกไปตลอดกาลตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งวันตาย ภพนี้ถึงภพนั้น ภพไหนก็ภพไหน มีแต่เรื่องสกปรกพาให้ไป พาให้เกิดพาให้ตายเรื่อย ๆ ไปอย่างนั้น หาเวลาสะอาดไม่ได้ ท่านเรียกว่า “ใจสกปรก” สิ่งสกปรกมันจะพาไปได้ได้อย่างไร? อยู่ก็อยู่กับความสกปรก ไม่ใช่ของดี ผลแห่งความสกปรกก็คือความทุกข์ความลำบาก คดีที่ไปก็ลำบาก สถานที่อยู่ก็ลำบาก กำเนิดที่เกิดก็ลำบาก มีแต่ของลำบาก ลำบากหมดเพราะความสกปรกของใจ จึงไม่ใช่เป็นของดี ควรจะเห็นโทษของใจที่สกปรก ไม่มีสิ่งใดที่น่าสะอาดสะอ้านยิ่งกว่าใจที่สกปรก อย่างอื่นที่สกปรกไม่ค่อยได้มีครูมีอาจารย์สอนกันเหมือนใจสกปรก

ส่วนจิตใจที่สกปรกนี้ ต้องหาผู้สำคัญมาสอนจึงจะสอนได้ ใครจะมาสอนเรื่องการชักฟอกจิตใจที่สกปรกนี้ให้สะอาดสะอาดไม่ได้ นอกจากธรรมของพระพุทธเจ้า แต่ละพระองค์ที่ทรงรู้ทรงเห็น และทรงสละเป็นสละตายในการบำเพ็ญ เพื่อรู้ทั้งพระทัยของพระองค์เองตลอดถึงวิธีแก้ไข แล้วก็นำมาสั่งสอนโลกได้ถูกต้อง ตามวิธีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญและได้ทรงเห็นผลนั้นมาแล้ว ใจจึงต้องมีครูอาจารย์สอนอย่างนี้

ความทุกข์มันก็เป็นผลมาจากสิ่งที่สกปรกนั่นเอง ออกมาจากความโง่ โง่ต่อตัวเองแล้วก็โง่ต่อสิ่งต่างๆ ไปเรื่อยๆ ตัวเองโง่อยู่แล้ว สิ่งที่มาเกี่ยวข้องก็ไม่ทราบว่าจะไร ถูกอะไรผิด แม้ไม่ชอบใจก็ต้องได้ยึดต้องได้คว่ำ คนเราจึงต้องมีทุกข์ทั้งๆ ที่ไม่ต้องการกันเลย แต่ทำไมจึงต้องเจอกันอยู่ทุกแห่งทุกหนทุกเวลาลำเวลา ทุกสัตว์ทุกบุคคล ก็เพราะไม่สามารถที่จะหลบหลีกเลี่ยงตัวออกได้ ด้วยอุบายต่างๆ แห่งความฉลาดของตน นั้นแลจึงต้องอาศัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการชักฟอกด้วยความดีทั้งหลายเป็นลำดับๆ มา

ทานก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทหนึ่ง ศีลก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทหนึ่ง ภาวนาก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทต่างๆ รวมตัวเข้ามาอยู่ในองค์ภาวนานี้! ล้วนแต่เป็น “น้ำสะอาด” ที่ชักฟอกสิ่งสกปรกซึ่งรกรุงรังอยู่ในจิตใจของสัตว์โลกนี้แล

อุบายวิธีต่างๆ พระพุทธเจ้าจึงได้สอนกันมาเป็นลำดับลำดับมา องค์นี้ผ่านไปแล้ว องค์นั้นก็มาตรัสรู้ ตรัสรู้ก็ตรัสรู้ในธรรมอันเดียวกัน ความจริงอันเดียวกัน เพื่อจะแก้กิเลสต้นท้ออาสวะของสัตว์โลกอย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้นโอวาทของพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงเหมือนๆ กัน

นี่เรานับว่าเป็นผู้มีวาสนา ได้เป็นผู้ใคร่ต่อศีลต่อธรรม ซึ่งเป็น “น้ำที่สะอาดที่สุด” สำหรับชะล้างสิ่งที่สกปรกที่มีอยู่ภายในใจของตน คนที่ไม่มีความสนใจกับธรรม

ไม่เชื่อธรรมและไม่เชื่อศาสนา เหล่านี้มีจำนวนมากมาย เราไม่ได้เข้ากับคนประเภทนั้น
ก็นับว่า “เป็นवासนาอย่างยิ่ง”

แม้คนดีมีธรรมในใจจะมีจำนวนน้อย ก็มีเราคนหนึ่งที่มีส่วนอยู่ด้วย สำหรับผู้ที่
ใคร่ต่ออรรถต่อธรรม มีความเชื่อความเลื่อมใสพระโอวาทของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่ง
สอนไว้ นับว่าเป็นผู้ที่มีवासนา นี่แหละवासนาของเรา! คืออันนี้เองเป็นพื้นฐานที่จะให้
เราได้บำเพ็ญความดีสืบเนื่องกันเป็นลำดับมา เป็นความเจริญรุ่งเรือง จิตใจก็จะได้มี
ความสะอาดสะอาดขึ้น เมื่อจิตใจมีความสะอาดขึ้นโดยลำดับ ความสุขก็ปรากฏขึ้นเป็น
เงาตามตัว ความเพลินอันใดจะเหมือนความเพลินของใจ ที่รื่นเริงไปด้วยอรรถด้วย
ธรรม มีความรักใคร่ใฝ่ใจในธรรม การประพฤติปฏิบัติก็เป็นไปด้วยความอุตสาห
พยายาม ผลก็ปรากฏขึ้นมาให้เป็นความสงบร่มเย็น เป็นความเพลินอยู่ภายในจิตใจ
ท่านจึงว่า “รสอะไรก็สู้รสแห่งธรรมไม่ได้” “รสแห่งธรรมชานะซึ่งรสทั้งปวง” คือรส
อันนี้ไม่มีวันจืดจาง ไม่มีเบื่อ ไม่มีชินชา เป็นรสหรือเป็นความสุข เป็นความรื่นเริงดู
ดีมีไปโดยลำดับล่ำดา แม้ที่สุดจนมาถึงขั้น วิมุตติพระนิพพานแล้ว ความสุขนั้นยังมี
ความสม่าเสมอตัว คือคงที่ คงเส้นคงวา ตายตัว

การพยายามจะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับความพอใจ เราพอใจแล้วงานอะไรมันก็ทำ
ได้ทั้งนั้น สำคัญอยู่ที่ความพอใจ เล็งดูเหตุดูผลเข้ากันได้แล้ว ความพอใจหากมาเอง ถึง
ไม่มีก็บังคับได้ เราบังคับเรา บังคับคนอื่นยังยากยิ่งกว่า เราบังคับเรา เราอยู่กับตัวเรา
เอง จะบังคับให้ทำอะไรก็ได้

“เฮ้! นั่งภาวนานี่ก็นั่ง” “เฮ้! เดินจงกรมก็ได้” เฮ้ ทำบุญให้ทาน เฮ้
รักษาศีลนะ ได้ทั้งนั้น เราเป็นเจ้าของเราเป็นหัวหน้า เป็นผู้บังคับบัญชาจิตใจ เราเป็น
เจ้าของ เจ้าของทุกส่วนภายในร่างกายเรา อากาศเคลื่อนไหวทั้งภายนอกภายในเราเป็น
ผู้รับผิดชอบ เราเป็นผู้ระมัดระวัง เราเป็นผู้รักษาเอง ควรหรือไม่ควรอย่างไร เป็นหน้าที่
ของเราจักต้องบังคับบัญชาหรือส่งเสริมเราเอง ในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร เราทราบอยู่
ด้วยดี

หากเราไม่สามารถปกครองตนเองได้ในขณะนี้แล้ว เราจะเอาความสามารถมา
จากไหนในวันหน้าเดือนหน้าปีหน้า ชาติหน้าภพหน้า? เราต้องทำความเข้าใจไว้กับ
ปัจจุบันด้วยดีตั้งแต่บัดนี้ ปัจจุบันนี้แลเป็นรากฐานสำคัญที่จะส่งไปถึงอนาคตให้มี
ความเจริญรุ่งเรืองขนาดไหน ต้องไปจากปัจจุบันซึ่งบำเพ็ญอยู่ทุกวัน เจริญอยู่ทุกวัน
ส่งเสริมอยู่ทุกวัน บำรุงอยู่ทุกวัน เจริญขึ้นทุกวัน นี่แหละหลักปัจจุบันอยู่ที่เราเวลานี้

วันเดือนปี ภพชาตินี้ะ มันเป็นผลพลอยได้ที่จะสืบเนื่องกันโดยลำดับ เช่นเดียวกับ
เมื่อวานนี้สืบเนื่องมาถึงวันนี้ แล้วยังสืบเนื่องไปถึงพรุ่งนี้ ส่วนผลที่จะได้รับดีชั่วมันขึ้น

อยู่กับเรา เราเป็นผู้รับผิดชอบ จึงต้องพิจารณาให้เห็นประจักษ์เสียแต่บัดนี้ที่ยังควรแก่กาลอยู่

ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็น “สนุทิจฺฉิโก” ประกาศอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่วันพระองค์ทรงประกาศธรรมสอนโลก ก็ประกาศเรื่อง “สนุทิจฺฉิโก” นี้ด้วยกันตลอดมาจนปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้พึงเห็นภายในใจของตัวเอง กำลังเรามีเท่าไรเราก็ทราบผลที่ได้รับมากน้อยเพียงไรก็ทราบภายในจิตใจ เพราะใจเป็นผู้คอยรับทราบอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้วทำไมจะไม่ทราบ บกพร่องที่ตรงไหนเร่งเข้าไป การเร่งอยู่โดยสม่ำเสมอ ความบกพร่องนั้นก็ค่อยสมบูรณ์ขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งสมบูรณ์เต็มที่ได้ ไม่ใช่สมบูรณ์ด้วยความท้อถอย ความท้อถอยเป็นเรื่องที่จะตัดทอนสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ลดลงไป และเป็นสิ่งที่กีดกันสิ่งที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น บรรดาสิ่งที่เราพึงใจทั้งหลายจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ เพราะไม่มีการส่งเสริมอันเป็นเหตุให้ผลเกิดขึ้นได้!

โง่เราก็โง่มาพอ จะเอาไปแข่งกันได้ยังไง เพราะต่างคนต่างโง่เต็มตัวอยู่ภายในใจด้วยกัน จะเอาไปแข่งกันได้อย่างไร ไม่ใช่เรื่องจะแข่งขันกัน เพราะต่างก็มีด้วยกันทุกคน สกปรกก็สกปรก ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน รู้ด้วยกันทุกคน ต่างคนต่างทุกข์ ต่างคนต่างรู้ ต่างคนต่างรับภาระเหล่านี้ด้วยกัน ไม่ใช่เรื่องที่จะมาแข่งขันกันได้ เราไม่มีความสงสัยในเรื่องเหล่านี้

เอาให้ฉลาด ไม่ฉลาดกว่าใครก็ตาม ขอให้ฉลาดเหนือเรื่องที่เคยมีอยู่ในจิตใจของเราซึ่งเคยหลอกลวงเรามาจน เราคล้อยตามสิ่งเหล่านี้มานานแล้ว ให้พยายามทำความเข้าใจให้ทันกันกับเรื่องของตัวเองนี่แหละสำคัญ! เมื่อทันกับเรื่องของตัวเองแล้วจะเรียกว่า “ชนะตัวเอง” ดังที่ท่านพูดไว้ในหลักธรรมก็ไม่ผิดนี่ ชนะอะไรก็ตาม ที่ท่านพูดไว้ในธรรมบทหนึ่งว่า “โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคาเม มานุเส ชินเ, เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ, ส เว สงฺคามชุตฺตโม” การชนะสงครามที่คุณด้วยล้าน ถึงขนาดนั้น ล้วนแต่เป็นการก่อเวรทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นของดีเลย การชนะตนนี้เพียงผู้เดียวเท่านั้นเป็นของประเสริฐสุด”

ชนะตนหมายถึงอะไร? ก็หมายถึงชนะสิ่งที่ตัวเราเคยแพ้มายู่ภายในใจของเรา นี้แล เราแพ้อะไรบ้าง เราทราบเราเองเรื่องอย่างนี้ ก็เลสทั้งหมดไม่ว่าเงาใด ลูกมันเราก็แพ้ หลานมันเราก็แพ้ เหลนมันเราก็แพ้ พ่อแม่ของมันเราก็แพ้ ปู่ย่าตายายของมัน เราก็แพ้ เราแพ้เสียทั้งหมด แพ้อย่างหลุดลุ่ยยังงี้ อะไรๆ ของมันแพ้หมด ถ้าสมมุติว่ามันมีบุตรคูเหมือนอย่างคนเราธรรมดานี้ บุตรคูของมันเราก็แพ้อีก แต่นี่มันไม่มี ก็มีแต่ “ข้าโลก ข้าโกรธ ข้าหลง” ว่าไปยั้งนั่นเสีย เราแพ้มันแล้วทั้งนั้นนี่

ความแพ้น้ำมันเป็นของดีหรือ? อยู่กับผู้ใดไม่มีดีเลย คำว่า “แพ้” นั่งอยู่ที่แพ้นอนอยู่ที่แพ้ ยืนอยู่ที่แพ้ เดินอยู่ที่แพ้ หาเวลาชนะไม่มีเลย มีศักดิ์ศรีที่ไหน! มีแต่ความแพ้เต็มตัวคนเรามีสาระที่ไหน ถ้าเป็นธรรมดาแบบโลกๆ เขาแล้ว อยากจะไปผูกคอตายนั่นแหละ แต่น้ำมันเป็นเรื่องธรรมดา มันสุดวิสัย เราจะว่ายังไงล่ะ พุดกันให้เห็นอย่างนี้แหละ ไม่ยกขึ้นมาอย่างนี้ไม่เห็นโทษจะว่ายังไง?

นำธรรมมาตีพวกเรานี้แหละ พวกนักแพ้นี้แหละ แผลอยู่ทุกเวล่ำเวลา เราไม่เห็นโทษของความแพ้อของเราบ้างหรือ? นี่เป็นวิธีปลุกจิต เราหมายถึงวิธีปลุกจิตใจเรา เรายังจะแพ้อย่างนี้ตลอดไปหรือ? แผลอย่างหลุดล่อนนะ จะแพ้อบอย่างนี้เรื่อย ๆ ไม่ต้องการชัยชนะบ้างหรือ?

พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีชัยชนะ สาวกอรหัตตอรหันต์ท่านเป็นผู้ชนะ พระอรียเจ้าท่านเป็นผู้ชนะไปโดยลำดับ สรรณะของเราทั้งสาม “พุทฺธ ธมฺม สงฺฆ สรณฺ คจฺฉามิ” ล้วนแล้วตั้งแต่ชัยชนะทั้งนั้นที่เราหนักน้อมถึงท่าน ตัวเราแพ้อย่างราบตลอดเวลา สมควรแล้วหรือจะเป็นลูกศิษย์ตถาคตนะ? นั่นว่าอย่างนั้นซี นี่แหละวิธีปลุกจิตเจ้าของปลุกอย่างนี้ให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อชัยชนะ ไม่จมอยู่กับความแพ้อย่างราบคาบเรื่อยไป

จิตมันเป็นสิ่งที่ส่งเสริมได้ กดขี่บังคับได้ เหยียบย่ำทำลายได้ สำคัญที่เราเองเป็นผู้หาอุบายคิดในแง่ต่างๆ ที่จะปลุกจิตปลุกใจของเราให้เกิดความอาจหาญว่าเริง ต่อสู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ที่จะเอาชัยชนะขึ้นมาสู่ตนด้วยอุบายต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้

นี่แหละเป็นทางเดินของพระพุทธเจ้า เป็นทางเดินของผู้จะก้าวเข้าสู่ชัยชนะ ชนะไปวันละเล็กละน้อยเรื่อย ๆ ไป ผลสุดท้ายก็ชนะจนไม่มีอะไรเหลือเลย ปัญหาที่แพ้สำคัญมาก

สติกับปัญญาเป็นธรรมอันสำคัญอย่างยิ่ง สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो ขึ้นต้นนะ พิจารณาเอาให้ได้ชัยชนะสิ่งที่แวดล้อมเราอยู่ตลอดเวลา คอยตบคอยตีเราอยู่ตลอดเวลา คืออะไร? มันมีที่ไหน?

มันมีแต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เท่านั้น ตัวสำคัญจริงมันอยู่ที่ตรงนี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย มันเป็นทางเดินเข้ามาแห่งอารมณ์ต่างๆ แล้วเข้ามาหาสัญญาอารมณ์ซึ่งเป็นกองชั้นนี้เอง สุดท้ายก็กองชั้นนี้แหละรบกับเรา หรือมันไม่ได้รับก็ไม่ทราบ เราหมอบราบอยู่แล้วก็ไม่ทราบว่ามารรบกับอะไร นอนทับถ้ายรดไปเลยไม่มีปัญหาอะไร เพราะยอมมันอย่างราบคาบแล้วนี่!

ทีนี้เราจะไม่ให้เป็นอย่างนั้น เราแก้ตัวเรา เราให้เป็นเท่าที่เป็นมาแล้วเท่านั้นเวลานี้เราได้ศัตรารูธ คืออรรถธรรม สติปัญญาแล้ว เราจะต่อสู้ พิจารณาเอาให้ได้ชัยชนะภายในตัวเรา ไม่เอาชัยชนะกับผู้ใดเลย เอากับผู้ใดจะเป็นเรื่องก่อเวรกับผู้นั้น เอา

กับสัตว์ตัวใดก็เป็นเรื่องก่อเวรกับสัตว์ตัวนั้น ขึ้นชื่อว่า “อื่น นอกไปจากตัวเอง” แล้วมีแต่เรื่องก่อกรรมก่อเวร ไม่เป็นของดีเลย สิ่งทีเลิศประเสริฐสุดก็คือ “เอกภพ เขษุมต ตานัม ส เว สุขคามชุตโตโม” การชนะเรื่องของเราเท่านั้นเป็นเรื่องประเสริฐสุดในโลก พระพุทธเจ้าก็ชนะแบบนี้ สาวกอรหัตตอรหันต์ท่านชนะแบบนี้ ท่านเป็นผู้ไม่ก่อเวรก่อกรรม นอกจากนั้นสัตว์โลกยังได้อาศัยท่านมาเป็นลำดับจนกระทั่งบัดนี้ ท่านเอาชนะตรงนี้

“อ้าว พิจารณา มันเคยหลงอะไรอยู่เวลานี้ ?” พิจารณาให้เห็นชัด สิ่งเหล่านี้ไม่ปิดบังลึกลับ มีอยู่ภายในตัวเรา ร่างกายก็เดือนเราอยู่ตลอดเวลา เจ็บนั้นปวดนี้ ความสลาย ความแปรสภาพ แปรที่ไหนกระเทือนที่ตรงนั้น แปรไปนานเท่าไร ก็กระเทือนมากขึ้น ๆ เวทนากับความแปรสภาพมันเป็นคู่เคียงกัน อะไรวิปริตผิดไปนิดหนึ่ง เวทนาจะเตือนบอกขึ้นมาเรื่อย ๆ เตือนบอกสติปัญญาของผู้ปฏิบัติ ของผู้ตั้งใจจะส่งเสริมสติปัญญาให้มีกำลังเพื่อรู้เท่าทันกับสิ่งเหล่านี้ จึงเหมือนกับแสดงธรรมเทศนาอยู่ทั้งวันทั้งคืน ไม่จำเป็นจะต้องให้พระท่านขึ้นธรรมาสน์ “นโม ตสฺสະ ภควโต”

สิ่งเหล่านี้เป็น “ธรรมเทศนา” สอนเราตลอดเวลาอยู่แล้ว อ้าว! ทุกข์เกิดขึ้นที่ตรงไหน ตั้งธรรมาสน์ที่ตรงนั้น วินิจฉัยกัน ปุจฉา วิสัชนา กันลงไป นี่แหละเทศนาสองธรรมาสน์ ระหว่างชั้นกับจิต ชั้นใดก็ตาม รูปชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น วิญญาณชั้น นี่แหละปุจฉา วิสัชนา ให้เข้าใจชัดเจนตามสิ่งเหล่านี้ที่มีอยู่ รูปแปร แปรมาโดยลำดับ นี่เราอยู่ด้วยกันนี้กี่วัน กี่วันนั้นคือล่วงไปแล้วเสียไปแล้ว ยกตัวอย่างเช่น ท่านอาจารย์หม่ออุดมท่านไปกรุงเทพฯ ไปวันที่ ๑๗ ท่านกลับมาวันนี้วันที่ ๒ กลับมาวันนี้ ท่านไม่ได้วันสมบูรณ์มาเหมือนแต่ก่อน ตั้งแต่วันที่ ๑๗ ไปจนถึงวันที่ ๒ เป็นกี่วันเนาะ ล่วงไปเท่านั้นวัน ท่านขาดวันนี้ไปแล้ว เราอยู่นี้ก็ขาดไปเช่นเดียวกันกับท่าน นี่แหละเราอยู่ด้วยความบกพร่องไปทุกวัน ๆ นะ ไม่ได้อยู่ด้วยความสมบูรณ์ วันนี้ขาดไป วันนั้นขาดไป วันหน้าขาดไป วันหลังขาดไป ขาดไปเรื่อย ๆ

เราบกพร่องไปเรื่อย ๆ เรื่องธาตุเรื่องชั้นเราเรียนอย่างนี้แหละ เรียนธรรม เราไม่ได้อยู่ด้วยความสมบูรณ์ อยู่ด้วยความ “หมดไป” ทุกวัน ๆ นี้นะ แล้วเราจะนอนใจได้อย่างไร เมื่อเป็นนักธรรมะที่ปฏิบัติเพื่อเอาตัวรอดเป็นยอดคนแล้ว ต้องให้เป็นยอดแห่งความรู้ที่จะแก่สถานการณซึ่งมีอยู่ในตัวของเรานี่ ให้รู้ตามเป็นจริงโดยลำดับ เราพบกันวันนี้ วันหลังมาพบกัน บกพร่องมาแล้ว ขาดไปเท่านั้นวัน ขาดไปเท่านี้ชั่วโมง ผู้ที่อยู่ก็ขาด ผู้ไปก็ขาด กลับมาก็ขาด อยู่ประจำที่ก็ขาด ต่างคนต่างขาด มีแต่ต่างคนต่าง

บกพร่องไปทุก ๆ วัน ขาดไปทุกวัน แล้วขาดไป ๆ ขาดไปจะไปถึงไหน? มันก็ไปถึงที่สุดปลายทางแห่งความขาดสะบั้นเท่านั้นเอง!

นี่! มันต่างกันแต่ “มีด” กับ “แจ้ง” ที่ล่วงไปวันนั้นวันนี้เท่านั้นแหละ ช้าเร็วต่างกัน มีนิตเดียวเท่านั้น จะต้องไปถึงความขาดสะบั้นเช่นเดียวกันหมด เวลานี้ยังไม่ขาดเป็นแต่ว่าเตือน ๆ เรา นาที่เตือน วินาทีเตือน ชั่วโมงเตือน หมดไปเท่านั้นวินาทีเท่านั้นนาที่ เท่านั้นชั่วโมง เท่านั้นวัน เตือนอยู่เสมอ เท่านั้นเดือน เท่านั้นปี เรื่อย สุดท้ายก็หมด มีเท่าไรก็หมด เพราะมันหมดไปทุกวันนี้เอาอะไรมาเหลือ!!!

นี่เป็นสติปัญญาอันหนึ่งที่จะต้องพิจารณา สิ่งที่มีนเหลืออยู่นี้แหละ ที่พอจะได้ประโยชน์จากสิ่งที่เหลืออยู่ ธาตุชั้นของเรานั้นที่มันเปลี่ยนแปลงมันก็หมดไป เราก็มหมดหวังในอันนั้น เวลานี้อะไรยังอยู่บ้าง? อะไรที่มีนยังอยู่พอที่จะทำประโยชน์ได้ เอาสิ่งที่กำลังมีพอที่จะทำประโยชน์อยู่นี้แหละ มาทำประโยชน์เสียแต่บัดนี้ “อชฺเชว กิจฺจ มาตปฺปิ โภ ชญญา มรณํ สุเว” ความเพียรที่จะทำให้เป็นประโยชน์แก่ตน ควรทำเสียในวันนี้ ใครจะไปรู้เรื่องความตายจะมาถึงเมื่อไร! ท่านว่าไปอย่างนั้น บอกไม่ให้เราประมาท

เอ้า พิจารณารูป มัน “เหลือ” อยู่เท่าไรเวลานี้ มันเจ็บก็ยังมีเหลืออยู่บ้าง มันสลายหรือมันแปรสภาพไป ส่วนที่ยังอยู่ก็ยังมีอยู่บ้าง พยายามพิจารณาให้ทันกับเหตุการณ์ที่มีนยังเหลืออยู่ รู้เท่าทันด้วยปัญญา เวทนา ตั้งสติปัญญาพิจารณาให้ชัดเจน เรื่องเวทนามีเท่าเท่ากับเวทนาที่มีอยู่นั้นแหละ ไม่เลยจากนั้น ผู้รู้ รู้ไปหมด มันจะเท่าภูเขา ก็สามารถรู้เวทนาเท่าภูเขา ไม่มีอันใดที่จะเหนือผู้รู้ไปได้ มันจะใหญ่โตขนาดไหน เรื่องทุกขเวทนามันจะเหนือความรู้ไปไม่ได้ ความรู้นี้จะครอบเวทนาทั้งหมด นี้ถ้ามีสติรู้แน่ ถ้าไม่ได้สติ ก็เลื่อนลอยเหมือนกับว่าไม่มีเชือก เชือกขาด แล้วแต่มันจะไปทางไหน

นี่เราไม่ใช่ว่าเชือกขาดนี้ เรามีสติปัญญา พิจารณาให้เห็นชัดตามความเป็นจริง เอ้า เกิดก็เกิด เกิดขึ้นมา เรื่องทุกขเวทนาเป็นธรรมชาติประกาศสอนเราอยู่แล้ว เราเป็นนักธรรมะ เอ้า ฟังด้วยดี ด้วยสติปัญญาตามความจริงของมันแล้วแยกตัวออก เมื่อเข้าใจแล้วจะไม่ยึดไม่ถือกัน ไม่เป็นกังวลกับเรื่องทุกขเวทนา เรื่องสัญญา เรื่องสังขาร เรื่องวิญญาน จะปล่อยวางไปด้วยกันโดยสิ้นเชิง

สิ่งที่เหลือคืออะไร ? คือความบริสุทธิ์ ความรอบตัว นี้แลเป็นสาระเป็นแก่นสาร ถ้าจะพูดก็ว่า “เรา” นี้แหละ “เรา” แท้โดยหลักธรรมชาติ ไม่ใช่เราโดยความเสกสรร ถ้าเป็นความสุขก็เป็นความสุขในหลักธรรมชาติ ไม่ใช่ความสุขที่คอยแต่จะมี

ความทุกข์มาแบ่งเอาไปกิน ๆ เหมือนอย่างวันคืนปีเดือน แบ่งเอาจากร่างกายและจิตใจของเรา สังขารของเราไปกิน

นี่ถ้าพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริง อะไรจะแตกก็แตก ก็เรื่องมันแตก มันเคยแตกมาตั้งก็กัปก็กัลป์ ทางเดินของคตินธรรมดาเป็นอย่างนี้ จะไปแยกแยะหรือไปกีดขวางไม่ให้มันเป็นได้ที่ไหน จะไปกั้นทางไม่ให้มันเดินได้อย่างไร “อนิจจัง ทุกขัง อนตตา” มันไปในสายเดียวกัน พอว่า อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ก็มาพร้อมกัน มันไปด้วยกัน ให้ความจริงของมันพร้อม ๆ กันไป แล้วปล่อยวางพร้อมกันหมด ไม่ใช่ว่าจะปล่อยแล้วในส่วน อนิจจัง ยังทุกขัง ยังอนตตา ไม่ใช่ พิจารณาครบแล้วมันปล่อยไปพร้อม ๆ กัน บริสุทธิ์พร้อมในขณะที่ปล่อยวางโดยสิ้นเชิง

ความบริสุทธิ์ไม่ต้องถามหาว่ามาจากไหน ! นั่นแลคือความฉลาดเต็มภูมิ ความสะอาดเต็มภูมิ ความสุขเต็มภูมิ ความสกปรกหายไป ความโง่หายไป ความทุกข์หายไป หายที่ตรงนี้แหละ ตรงที่แบกทุกข์ แบกความโง่ แบกความสกปรกนี้แหละ สิ่งเหล่านี้หายไปหมดเพราะอำนาจของปัญญา อำนาจของสติ อำนาจของความเพียร เป็นธรรมชาติที่ชะล้างไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ผู้นี้แลเป็นผู้ไม่หมดไม่สิ้น

อะไรจะหมด หมดไปตามสมมุตินิยมโทษ ร่างกายจะหมดก็หมดไป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จะแปรสภาพไปไหนก็แปรไปเถะ เมื่อรู้ตามเป็นจริงแล้ว สิ่งนั้นจะเป็นไปตามธรรมชาติของเขา ซึ่งเขาไม่มีความหมาย ไม่มีความรู้สึกเลยว่าเขาได้แปรไป มีแต่จิตของเราไปรับทราบว่าเขาได้แปรไป ถ้าไม่ยึดถือแล้วเพียงรับทราบเท่านั้น เราก็ไม่แบกทุกข์กับความยึดถือในอะไรทั้งหมดเราก็สุขสบาย นี่แลท่านว่า “เอกณฺจ เขยฺยมตฺตํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม” ไม่ก่อเวรก่อกรรมกับอะไรทั้งหมด แม้แต่กับกิเลสก็ไม่ก่อ กิเลสแพ้เรา กิเลสไม่มาก่อกับเราได้ เหมือนคนแพ้คน เราชนะคน ชนะอะไรก็ตามก่อกรรมก่อเวรได้วันยังค่ำ ชนะไปมากเท่าไรก่อกรรมมากเท่านั้น คิดดูคุณด้วยล้าน นั่นแหละ! คือความก่อกรรมก่อเวรคุณด้วยล้าน

อันนี้ไม่มีเลย! ความสบายคือความชนะตนเองเท่านั้น นี่เป็นจุดสำคัญของผู้ปฏิบัติ จะหาศาสนาใดมาสอนพวกเราให้เห็นถึงขนาดนี้รู้ขนาดนี้ และจะให้ผู้ใดเป็นผู้ปฏิบัติ ให้ความรู้ให้เห็นอย่างที่ว่านี้ นอกจากเราเท่านั้นจะเป็นผู้ปฏิบัติสำหรับตัวเราเอง เพราะโง่ก็เราเป็นคนโง่เอง จะหาความฉลาดใส่ตนด้วยการแก้ความโง่เขลาออก ก็จะเป็นใครถ้าไม่ใช่เรา ทุกข์ก็เราเป็นคนทุกข์เอง จะเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยความฉลาดให้เป็นความสุขขึ้นภายในใจนี้ ทำไมเราจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ นั่น! เปลี่ยนแปลงได้ทั้งนั้น ไม่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าหรือสาวกทั้งหลาย ท่านจะถึงความบริสุทธิ์ไม่ได้ ถ้าธรรมะชะ

ล้างสิ่งสกปรกไม่ได้ด้วยความสามารถของเรา เราก็เป็นผู้หนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งเป็นลูก
เต้าเหล่ากอของพระพุทธเจ้า ถึงจะไม่มีมากคนก็ขอให้เราเป็น “คนหนึ่ง ในจำนวนน้อย
คน” นั้นนะ ชื่อว่าเราเป็นผู้มีส่วนแห่งพุทธบริษัทอันแท้จริง ลูกของพระพุทธเจ้าก็คือ
อย่างนี้เอง พระพุทธเจ้าเดินอย่างไร เราเดินแบบศิษย์มีครู รู้อย่างไร เรารู้อย่างศิษย์มี
ครู รู้แบบครูรู้ไปโดยลำดับ ๆ จนถึง “วิมุตติหลุดพ้น” สมกับเป็นลูกศิษย์มีครู!

การแสดงธรรมวันนี้ก็เห็นว่าสมควร ขอยุติเพียงเท่านี้